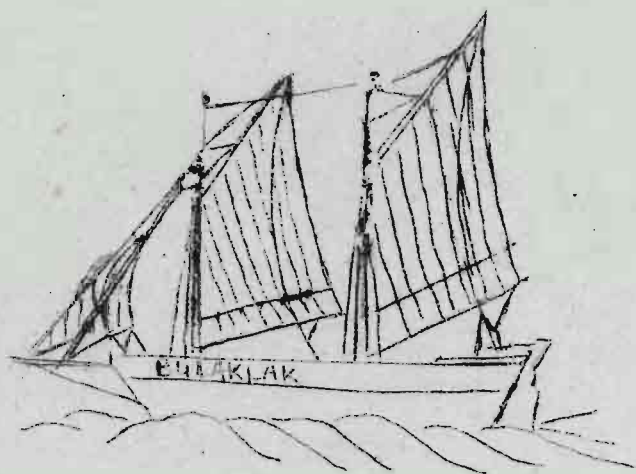

KATINGALAN NA MGA ISTURYA

Kagayanen

Zatingalaan na Mga Isturya

Stories That Are Hard to Believe

Trial edition of 75 copies.

Silkscreened under the auspices of the
Summer Institute of Linguistics

December 1988

Paunang Salita

Bahagi ng ating yaman ang pagkakaroon ng iba't ibang wika at kultura sa ating bansa. Iba't ibang wika ang sinasalita ng iba't ibang pangkat na naninirahan sa ating kapuluan. Ikinararangal nating pangalagaan ang mayamang pamanang pangkalinangan ng mga pangkat na ito upang palaganapin ang pagkakaisa at ang pagmamalaki sa pambansang pagkakakilanlan.

Ang aklat na ito na nasusulat sa isa sa mga katutubong wika sa Pilipinas ay naglalayong paunlarin ang kasanayan sa pagbasa at pagkaunawa, dagdagan ang kealaman, patindihin ang pagmamalaki sa unang wika, at ihanda ang estudyante sa pagtanggap sa pambansang wika. Sa ganitong lapit, mawiwiling magbasa ang isang batang bago pa lamang natutong magbasa, at nagkakaroon siya ng tiwala sa sarili. Dahil dito'y nasisiyahan siyang magpatuloy ng pag-aaral upang maging bahagi ng pagpapaunlad ng bansa.

Ikinararangal ng Kagawaran ng Edukasyon, Kultura at Isports na ipakilala ang aklat na ito bilang pinakahuli sa isang serye ng mga aklat na naglalayong palaganapin ang pagkatutong bumasa at sumulat. Sa pamamagitan ng pagpapalakas sa mga pangkat linggwistiko, pinalalakas din natin ang bansa.

Lourdes R. Quisumbing
Kalihim
Kagawaran ng Edukasyon, Kultura
at Isports

Preface

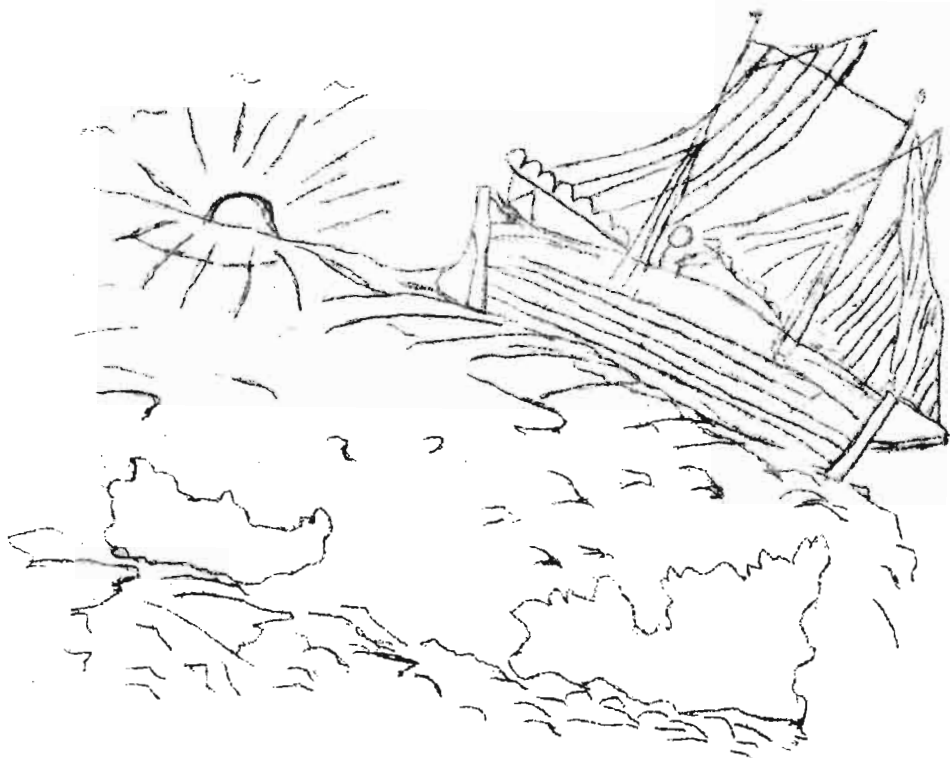
The stories in this book were written by the participants of a Writers' Workshop held in Cagayancillo, Palawan, in December 1988.

This book has been prepared for use in the Kagayanen vernacular component classes of the schools in Cagayancillo as well as for the reading enjoyment of the Kagayanen community at large.

In order to read Kagayanen pronounce the letter e like the e in the English word 'roses'. This is the same as the e in Cuyunon and Ilokano. The letter l is pronounced like the l in Filipino when it occurs at the beginning of a word or next to the letter i. The letter l also has a second special pronunciation in which the tip of the tongue touches the lower lip as the l sound is made. This "Kagayanen l" occurs in the middle or end of a word and is also not next to the vowel i. The Kagayanen l also occurs as the second of two dissimilar consonants together at the beginning of a word or syllable. For example, blangaw ('rainbow'). There are a few exceptions when a word begins with a Kagayanen l. The Kagayanen language has double consonants. This is when two of the same consonant occur side by side in a word. The double consonant has a longer sound than a single consonant would have. There also is no break in pronouncing them. For example, bengngel ('deaf') is not

pronounced beng-ngel, but instead the two ng's are pronounced similar to the ng's in the Filipino phrase 'malaking ngipin.' Double l in Kagayanen is not pronounced like the Spanish double l. It is pronounced as the Filipino l but held a bit longer before moving on to pronounce the next sound in the word.

The rest of the letters in Kagayanen are pronounced as in Filipino.

Man-o Tak Na Ngaran Na Kagiya
Pulo I Na Langisan

Una sa na timpo, dili ko nang
nlaman daw ino na anyo, may isya na
manakem na ngaran din Kagiya. Kanen i
giling ta yi na pulo paagi ta pagsakay
ta lunday para manglaya. Ta iya na

paglaya kanen gulpi nang naruwad. Ula
nlami ta mga itlaw daw ino tenaan ta
iya na kanatayen. Dili ka man kambal
na nalemmes yi na manakem tak ula man
nakita iya na lawa na gapatimean na
kanen patay en. Nlaman nang en na
kanen i naruwad tak ula kuli ta iran
na balay. Papangita kanen ta iya na
sawa, kabataan, daw duma pa na mga utod
din. Piro ula gid danen nakita. Yi
na pulo kantilado. Yon natingalaan
ta mga itlaw na ula i onnasen naan dya
kanen i nanglaya.

Gapati gid mga itlaw na manakem ya
naan gid ta yi na pulo. Kan-o na timpo
daw malarga mga blangay o lansa man
galiid gid ti na pulo daw malabyog ta
puso daw magbubo ta alak ta dagat.
Itlaw ya na galabyog gasinggit, "Apo

Kagiyaw, anen pagkaan no i en. Tagan kay nang ta miad na timpo." Daw dili no kon labyugan ta pagkaan yi na pulo, magpelles kon angin daw magdarko man baled an. Blangay daw lansa man na mag-abot baskin indi nang galin na lugar basta magian yi na pulo, kinanglan mag-atag gid ta mga tinapay daw ino nang en na duma na pagkaan para pasalamatan kon ta yi na pulo.

Nademdeman ko na tise a pa na kami gasakay ta blangay naan galin ta Iloilo. Yaken gatingala man-o tak palabyugan danen tinapay na dani ta dagat ta yi na pulo. Ittaw ya na galabyog gasinggit, "Salamat Apo Kagiyaw ta pag-ubay no ki kami ta ame na pagbiyai." Ta ake na pag-insa ta ake na inay, yon en tenaan na paisturya din ki yaken daw man-o tak

pangaranan na Pulo Kagiyaw yi na pulo.
Asta kay mabot ta punduan ta blangay
natapos gid man ame na isturya. Isturya
nai naan man namatii ta ake na nanay ta
iya na lola.

Anduni ula ko nlami daw sigi pa
pagamit ta mga itlaw na gabiyai naan ta
Iloilo o Negros man.

Anduni ula gapati mga itlaw tak
dili Apo Kagiyaw gibit ta angin i daw
dili ate na Maal na Dios.

Yi nang ake na isturya man-o tak
pangaranan na pulo i na Langisan na
Apo Kagiyaw.

Mrs. Veth T. Atilano
Egy. Wahig
Magayancillo, Palawan

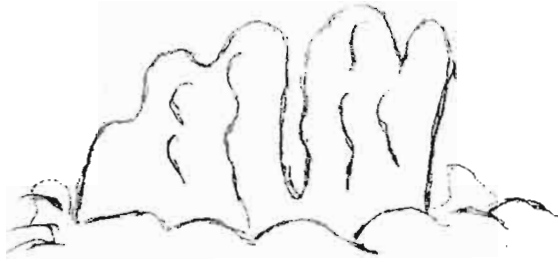
Tengkeban

Tenged ta mga manakem naan ta lugar ta Cagayancillo, may anen lugar na bilang paambal na Tangekban.

Tengkeban makita ta naan ta paambal na Dondonay daw Pangas. Dondonay bilang belag na pulo ta banwa. Pangas, oyi makita ta ya naan ta may apaw na parti ta Sintro.

Paambal na Tangekban, sura din, may darwa na bato na gatubangay na may

kulor na gainog-inog. Oyi na mga
lugar malaka nang ilingan ta mga itlaw
tak paambal gani na mariit na lugar.
Mariit na tenged na tama dyan makita
na katingalaan, kaisan maduwad, kaisan
anen don. Paryo bulak, may oras man
na makakita ka ta bulak na dapu, piro
daw may tuyo ka gani en na kamangen no,
maduwad ta imo na pananawan. Paryo ta
ayep na kanding, pugya ula gid kanding
banwa i, piro namatian no daw makakita
ka ta tai din. Barko, ta una sa na
timpo pirmi gasandig dyan. Yaken isya
aren na nakakita ta barko na gapundo
dyan pagnalep adlaw na yaken nangawil.
Pangawil ko ula a nang galugay tak
nadlek a.

Lugar i na Tangkeban pangaranan ta oyon na ngaran tak suno ta mga manakem oyi na mga lugar daw may mapatay sa na timpo, magtangkab. Piro, gatangkab nang daw mapatay ya mga upisyalis ta banwa o impliyado ta gubirno. Daw may mapatay na oyi na mga itaw, mamatian no gid kon na biskeg tangkeb din an. Keseg ta pagtangkab mamatian ta bilog na banwa. Piro Tangkeban daw magtangkab, gadagbeng gid bilog na banwa. Oyi istorya ta mga manakem na anduni daw palipat-lipatan en ta mga bag-o tubo.

Mr. Ely B. Favila
Bgy. Convento
Cagayancillo, Palawan

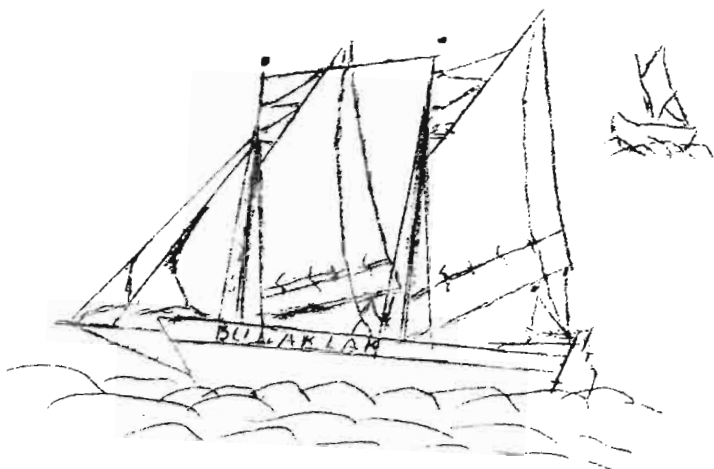
Apo Aray

Apo Aray isya na manakem na ag-insaan ta mga itlaw. Oyi na manakem naan nabawii ta inelesan din na kabui ta pulo na Calusa. Pulo na Calusa pulo na lambayan daw miling ka ta Mainland Palawan. Daw malik ka, malambayan no man. Dugang na impurmasyon, Calusa lugar man ta mangunguma. Gani yi na itlaw naan dya nalebbeng piro oyi isya man na biyador.

Bilang biyador na manakem, kanen pagalang, parisipito daw gasaludo mga biyador ki kanen daw pulo na Calusa malambayan. Asta

ta mga mangunguma daw malin gani
na miling ta Mainland ta Cagayancillo
danen gaatag man ta pagkaan. Dayon
no ambalen na "Apo Aray, marga kay.
Tagan kay ta dayad na timpo." Asta
eman daw danen malik ta Calusa gaatag
man gyapon ta pagkaan.

Bilang rispiktado na manakem
nakabetang ta ena-ena ta mga biyador
na daw danen maglambay, labi en gid
daw naan galin ta Mainland na may
dala na prrodukto, danen gaubra ta
blang-blangay daw betangan ta mga
pagkaan daw ipaanod naan punta ta
Calusa daw ambalen na "Apo Aray,
sugaten no imo na mga pagkaan. Tagan
kay nang ta dayad na timpo." Piro
ta pagpati anay ta mga manakem na

bilang may gaem gamatuod man. Kaisan daw pelles angin, dayon ambal ta manakem, "Apo Aray, dayaren no timpo an. Tagan kay ta pabor tak agian ka dyan ta pagkaan." Ta oyon na pangabay ta mga biyador bilang ta iran na pagpangayo, na daw magdayad timpo agian daw tagan ta pagkaan, timpo gadayad. Gani patuman danen iran na inambalan para ta madason na biyai daw ano pangabay no ki Apo Aray dili kanen mag-ikaw.

Oyi anduni ula en papatia ta mga bag-o tubo.

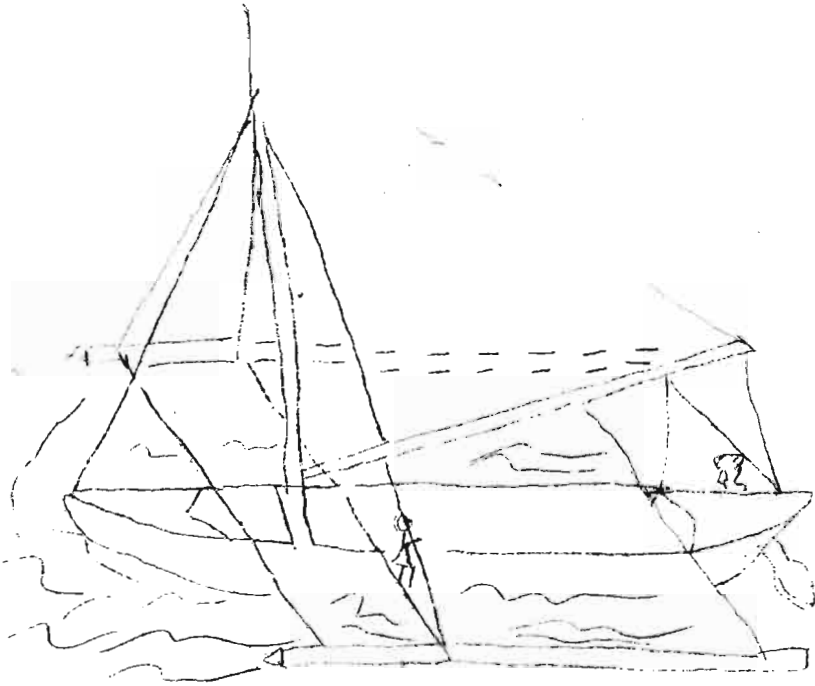
Mr. Ely Favila
Bgy. Convento
Cagayancillo, Palawan

Bai Na Nulog Ta Lunday

Yaken may isturya na natenged ta isya na bai na asta anduni ula nlami daw ano natabo na nulog kanen ya.

May isya na pamilya na gistar naan ta Mamaan na sakep ta Barangay Sta. Cruz. Danen i malipayen ta iran na pagpeye. Oyi na magsawa may tallo buok na kabataan, isya na mama daw darwa na bai.

Isya na adlaw, mag-utod i na Lucio daw Deding giling ta Nusa tak anen dya iran na uma daw niog na tutuan danen. Darwa i na mag-utod gasakay ta lunday daw giling ta Nusa agod manuto ta daon

ta niog na paaron daw atep ta iran na
balay. Lucio i gaibit ta bansalan.
Gapanimbang Deding i a. Gaidad nang
pa kanen ta sampulo daw annem na taon.

Pag ebet danen ta Nusa, dayon ganuto ta daon ta niog. Pagkatapos, imes eman danen ya ta iran na pag-uli na sakay ta lunday. Lugar en na naan ta batangan ta Mambeng Cave, Deding i nali nang na pag-ulog ta iya na pagpanimbang na dili man kon pelles angin an. Pagkakita Lucio na nulog Deding i, dayon din balik daw labyugan ta kalat. Ta paglabyog ta magulang din ta kalat, kanen nakaibit ta kalat, piro ula kanen maimo ta keseg ta selleg na gabulong. Tenged ta selleg na gabulong nakita nang en Lucio na gacleng-eleng Deding ya ta dagat daw ula din en nakita. Dayon uli Lucio i ta iran na balay daw magsugid ta iran na tatay daw nanay na Deding ya nulog naan batangan ta Mambeng Cave. "Dayon

ko man ya belik daw labyugan ko pa ya gani ta kalat. Pag-ibit din ula nang lugay nakita ko nang en na gaeleng-eleng. Isya gid duminggo na pagpangita danen piro ula man pulos iran na pagpangita ki Deding.

May mga itlaw na taga-Sta. Cruz na gaambal na nakita daw nakala gid danen na Deding gid kon bai naan Iloilo tak may aleng naan ta waleng. Tama na mga taga-Sta. Cruz, labi na gid ta mga parinti din, nakakita daw melled ta tindaan din na kanen sawa ta Intsik na may hardware. Crispin Elejan nakaisturya na nakala din gid na ginsa kanen ta pitrumaks. Daw malaman na magpalit an Kagayanen, dayon kon paselleren Deding an ta sawa din. Mr.

Wly Fawila daw Bado Guyaw nakapalid
man ta iran na tindaan.

Bai i na naleddang ta batangan
Lungag Mambeng may tindaan pa naan
Iloilo ta pusod ta Mirkedo Sintral,
kalyi Isnart daw Aldequer.

Mrs. Emma Mampay
Bgy. Lipot North
Cagayancillo, Palawan